

Ortaokul Öğrencilerinin Covid-19 Dönemindeki Çevrimiçi Derslere İlişkin Görüşleri

Özden Demirkan¹, Merve Erin²

Özet: Bu araştırmada ortaokul öğrencilerinin, Covid-19 dönemindeki çevrimiçi derslere yönelik görüşlerini belirlemek amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, 2021-2022 eğitim öğretim yılında, Ankara ilinde, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı devlet okulu ve özel okulda 7. ve 8. sınıf seviyesinde öğrenim gören toplam 28 öğrenci oluşturmaktadır. Bu araştırmada nitel araştırma türlerinden olgu bilim (fenomoloji) deseninden yararlanılmıştır. Araştırmanın nitel verileri, araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak, katılımcılarla yüz yüze bireysel görüşme yöntemiyle toplanmış; verilerin analizinde içerik analizi yönteminden yararlanılmıştır. Araştırmada elde edilen veriler, Covid-19 döneminde öğrencilerin çevrimiçi derslere katılabilmek için sahip olduğu teknolojik imkanlar, çevrimiçi derslere katılmak için kullandıkları platformlar, çevrimiçi derslerin verimliliği, çevrimiçi derslerdeki ölçme ve değerlendirme uygulamaları, çevrimiçi derslerin avantaj ve dezavantajları, çevrimiçi derslerdeki motivasyonları ile ilgili görüşleri bağlamında değerlendirilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre; sahip oldukları cihazları ortak kullanma mecburiyetinde olan öğrencilerin, ders saatlerinin çakışması ya da internet imkanlarının kısıtlı olması nedeniyle çevrimiçi derslere katılmada zorlandıkları belirlenmiştir. Çevrimiçi derslere katılmak için EBA ve ZOOM platformlarının kullanıldığı, iki platformun da olumlu özelliklerinin olduğu ancak olumsuz özelliklerinin daha fazla olduğu görülmüştür. Özellikle karşılaşılan teknik sorunların çevrimiçi öğrenme sürecini olumsuz yönde etkilediği belirlenmiştir. Ayrıca çevrimiçi eğitim ortamlarında etkileşimin az olmasının öğrencilerin bu süreçten verim almalarını etkilediği, çevrimiçi ölçme ve değerlendirme uygulamalarının adil olmadığının belirtildiği görülmüştür. Çevrimiçi platformlara ani geçişin bazı öğrenciler için olumlu fırsatlar yaratırken bazı öğrenciler için sorun haline geldiği belirlenmiştir. İnternete ve dijital cihazlara erişim imkânının öğrencilerin çevrimiçi derslerdeki motivasyonlarını etkilemede önemli bir yere sahip olduğu saptanmıştır. Çevrimiçi öğrenme platformlarına erişimde sorunlar yaşanması; çevrimiçi derslerde ihtiyaç duyulan teknolojik aletlere sahip olunmaması ya da bu aletlerin arızalanması gibi nedenlerin öğrenci motivasyonunu da olumsuz yönde etkilediği belirlenmiştir. Bu sonuçlar doğrultusunda çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Çevrimiçi Öğrenme, Covid-19, Uzaktan Eğitim, Öğrenci Görüşleri.

Geliş Tarihi: 28.06.2022 – **Kabul Tarihi:** 02.09.2022 – **Yayın Tarihi:** 30.09.2022

DOI: 10.29329/mjer.2022.514.1

¹ **Özden Demirkan**, Assoc. Prof. Dr., Curriculum and Instruction, Education Sciences, ORCID: 0000-0003-4847-3459

Correspondence: oozden@gazi.edu.tr

² **Merve Erin**, İngilizce Öğretmeni, İl Genel Meclisi Ortaokulu

SECONDARY SCHOOL STUDENTS' OPINIONS ON ONLINE COURSES IN THE COVID-19 PERIOD

Abstract: In this study, it was aimed to determine the opinions of secondary school students about online courses in the Covid-19 period. The study group of the research consists of a total of 28 students studying at the 7th and 8th grade levels in a public and private school affiliated to the Ministry of National Education in Ankara during the 2021-2022 academic year. In this qualitative study, the phenomenology design was used. The qualitative data of the study has been collected by face-to-face individual interview method with the participants using a semi-structured interview form prepared by the researcher; Content analysis method has been used in the analysis of the data. The data obtained in the study are in the context of the students' views on the technological opportunities they have to attend online classes, the platforms they use to attend online classes, the efficiency of online courses, the measurement and evaluation practices in online courses, the advantages and disadvantages of online courses, and their motivation in online courses during the Covid-19 period. evaluated. According to the results obtained; It has been determined that students who have to use the devices they own have difficulty in participating in online classes due to the overlapping of the lesson hours or the limited internet opportunities. It has been observed that EBA and ZOOM platforms are used to attend online courses, and both platforms have positive features but more negative features. It has been determined that especially the technical problems encountered negatively affect the online learning process. In addition, it has been observed that the low interaction in online education environments affects the efficiency of the students in this process, and it has been stated that online measurement and evaluation practices are not fair. It has been determined that while the sudden transition to online platforms creates positive opportunities for some students, it becomes a problem for some students. It has been determined that the possibility of accessing the internet and digital devices has an important place in affecting the motivation of students in online lessons. Problems in accessing online learning platforms; It has been determined that the reasons such as not having the technological tools needed in online lessons or the failure of these tools affect student motivation negatively. In line with these results, various suggestions were made.

Keywords: Online Learning, Covid-19, Distance Education, Student Opinions.

GİRİŞ

2019 yılının Aralık ayında Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıkan ve hızla dünyaya yayılan Covid-19 pandemisi, insan yaşamının her yönünü birçok yönden etkilemiş ve ilk olarak dünya çapında eğitim kurumlarının geçici olarak kapatılması ile çevrimiçi öğrenme ortamlarına zorunlu bir geçişe neden olmuştur. Pandeminin etkisinde öğrenciler için eğitimin sürekliliğini sağlamak amacıyla, yüz yüze dersler çevrimiçi ortama taşınarak, derslerin ve tüm öğrenme etkinliklerinin uzaktan yürütüldüğü yeni bir çevrimiçi öğrenme deneyimi başlatılmıştır (Bloom, Reid ve Cassidy, 2020). Gelişmiş toplumlarda çevrimiçi öğrenme yeni değildir. Müfredatın bir parçasıdır ve öğrenciler genellikle Moodle, Blackboard ve diğer öğrenme yönetim sistemlerinin kullanımı yoluyla çevrimiçi öğrenmenin farklı yönlerine aşınadır (Khafaga, 2021; Thaila, Rumana, Suhalia ve Nafrees, 2021). Çevrimiçi öğrenme

yeni bir fenomen olmasa da, çevrimiçi öğrenmeye bu ani dönüşüm, küresel olarak ve özellikle eğitim kurumlarının, öğretmenlerin ve öğrencilerin genellikle buna hazır olmadığı, kaynakların kıt olduğu ortamlarda eğitim faaliyetleri için önemli zorluklar yaratmıştır (Liguori ve Winkler, 2020). Pek çok eğitim kurumu için, çevrimiçi öğrenmeye ani geçiş, özellikle e-platformlar oluşturma ve harici uygulamaları sistemlerine zamanında entegre etme konusunda beklenmedik bir iş yükü yaratmıştır (Adedoyin ve Soykan, 2020). Öğretmenlerin bilişim teknolojileri alanındaki yetersizlikleri ve pandemi nedeniyle sürecin ani ilerleyişi, çevrimiçi derslerin anlatımından öğrenci başarısının değerlendirilmesine kadar pek çok konuda çevrimiçi öğrenme ortamlarının verimliliğine yönelik bazı aksaklıkların yaşanmasına neden olmuş ve bu durum öğrenmenin merkezinde yer alan öğrencilere de yansımıştır. Pandemi nedeniyle sosyal yaşamlarındaki değişikliklerin etkisinde uykusuzluk, depresyon, stres ve bir iş yapmada isteksizlik gibi psikolojik olumsuzluklar yaşayan öğrenciler (Çiçek, Tanhan ve Tanrıverdi, 2020), içinde buldukları hastalık ve sosyal kısıtlama tedbirleriyle çevrimiçi öğrenme ortamlarında sürdürülen derslere katılmışlardır. Alan yazında karşılaşılan bu durumlardan yola çıkarak acaba Covid-19 döneminde gerçekleştirilen derslere yönelik öğrenciler neler düşünmektedir? Bu dönemde gerçekleştirilen çevrimiçi derslerde öğrencilerin yaşadıkları sıkıntılar var mıdır? Çevrimiçi dersler öğrencilerin motivasyonlarını nasıl etkilemiştir? gibi sorulara cevap aranması gerekmektedir.

Alan yazın incelendiğinde, Pandemi sürecinde gerçekleşen eğitim öğretim uygulamalarına yönelik çeşitli kademelerdeki öğrencilerle yapılmış çeşitli araştırmalar mevcuttur (Kantos vd., 2022; Lau ve Lee, 2020; Akgül ve Oran, 2020; Çetin ve Akduman, 2022; Kaynar, Kurnaz, Doğrukök ve Şentürk Barışık, 2020; Pınar ve Dönel Akgül, 2020; Hebebcı, Bertiz ve Alan, 2020; Niemi ve Kousa, 2020; Al-Salman ve Haider, 2020; Hasan ve Bao, 2020; Karadağ ve Yücel, 2020; Muhammed ve Kainat, 2020; Yorulmaz ve Söyler, 2022). Ancak her ne kadar öğrenci görüşlerine dair çalışmalar olsa da (Tüysüz ve Çümen, 2017; Ünal ve Hastürk, 2018) özellikle ortaokul düzeyinde öğrenci görüşlerine yönelik olan araştırmalar hala sınırlıdır. Bu bağlamda bu araştırmada ortaokul öğrencilerinin Covid-19 döneminde katıldıkları çevrimiçi derslere ilişkin görüşlerini belirlemek hedeflenmiştir. Bu amaca yönelik şu alt problemlere yanıt aranmıştır:

Ortaokul öğrencilerinin Covid-19 döneminde;

1. Çevrimiçi derslerde sahip oldukları teknolojik imkanlara ilişkin görüşleri nelerdir?
2. Çevrimiçi derslere katılmak için kullandıkları platformlara ilişkin görüşleri nelerdir?
3. Çevrimiçi derslerin verimliliğine ilişkin görüşleri nelerdir?
4. Çevrimiçi derslerdeki ölçme ve değerlendirme uygulamalarına ilişkin görüşleri nelerdir?
5. Çevrimiçi derslerin avantaj ve dezavantajlarına ilişkin görüşleri nelerdir?
6. Çevrimiçi derslerdeki motivasyonlarına ilişkin görüşleri nelerdir?

YÖNTEM

Bu çalışmanın etik kurul izni, Gazi Üniversitesi Etik Komisyonu'nun E-77082166-302.08.01-333636 sayılı 2022-461 Araştırma kod numarası ile alınmıştır. Ayrıca çalışmaya gönüllü olarak katılan öğrencilere çalışmanın amacı açıklanmış ve ardından bilgilendirilmiş gönüllü onam formları imzalatılmıştır.

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada ortaokul öğrencilerinin çevrimiçi derslere yönelik görüşlerini belirlemek amaçlanmıştır. Bu bağlamda, araştırma tümevarımcı bir sürecin izlendiği nitel modelde desenlenmiştir. Nitel olarak gerçekleştirilen bu çalışmada olgu bilim (fenomoloji) deseninden yararlanılmıştır. Olgu bilim deseninde, farkında olduğu halde derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olunmayan olgulara odaklanılmaktadır. Ayrıca olgu bilim araştırmaları, bir olgunun (olay, kavram, deneyim, algı vb.) bireylerin yaşamında ne anlama geldiğini ortaya çıkarmayı amaçlar (Yıldırım ve Şimşek, 2016) ve bireysel deneyimlerin ortak anlamı tartışılır (Creswell, 2014). Bu çalışmada, olgu bilim çalışmalarının gereği olarak öğrencilerin Covid-19 döneminde çevrimiçi ders alma olgusuna ilişkin deneyimlerinin ortak anlamı tartışılmaya çalışılmıştır. Covid-19 döneminde dersleri çevrimiçi alma olgusuna ilişkin görüşler araştırmanın temel odağıdır.

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu, 2021-2022 eğitim öğretim yılında, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı bir devlet okulu ile bir özel okulda ortaokul 7. ve 8. sınıf seviyesinde öğrenim gören 28 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın amacı doğrultusunda çalışma grubu, amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yoluyla belirlenmiştir. Creswell ve Clark (2011) araştırılan bir olgu hakkında bilgisi ya da deneyimi olan kişileri belirleme amacıyla amaçlı örnekleme yöntemi kullanılabileceğini belirtmişlerdir. Bu çalışmada da çalışma grubunun çevrimiçi yürütülen derslerine ilişkin deneyim ve gözleme sahip olmaları gerektiğinden, örnekleme yöntemi olarak amaçlı örnekleme yöntemi seçilmiştir. Bu bağlamda öğrencilerin 5. sınıf derslerini yüzyüze almış olması ölçütü dikkate alınmıştır. Araştırmanın çalışma grubu için her sınıf seviyesinden 14 gönüllü öğrenci belirlenerek çalışmaya toplamda 28 öğrenci katılım sağlamıştır.

Tablo 1. Çalışma grubuna ait bilgiler

	Okul Türü	Cinsiyet	f
7.sınıf	Devlet Okulu	Kız	4
		Erkek	3
	Özel Okul	Kız	4
		Erkek	3
Toplam			14
8.sınıf	Devlet Okulu	Kız	4
		Erkek	3
	Özel Okul	Kız	3
		Erkek	4
Toplam			14
Genel toplam			28

Veri Toplama Araçları

Bu araştırmanın verileri, araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak, katılımcılarla yüz yüze ortamda görüşülerek ve araştırmacı tarafından notlar alınarak toplanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinin araştırmacıya sunduğu en önemli kolaylık, görüşmenin önceden hazırlanmış görüşme protokolüne bağlı olarak sürdürülmesi nedeniyle daha sistematik ve karşılaştırılabilir bilgi sunmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s. 283). Öğrenciler için kullanılmış olan yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmadan önce alanyazın taranmıştır. Formda verileri zenginleştirici cevaplar almaya yönelik 14 soru hazırlanmıştır. Hazırlanan formla üç ortaokul öğrencisiyle ön görüşme yapılmıştır. Öğrencinin verdiği cevaplara göre soruların anlaşılabilirliği gözlemlenmiş ve sorular yeniden düzenlenmiştir. Hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formuna yönelik üç alan uzmanının görüşü alınmıştır. Gelen görüşler doğrultusunda bazı sorulara alt başlıklar eklenerek tekrar düzenlenme yapılmıştır. Çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin sınıf seviyeleri ve bilişsel özellikleri gereği, soruların yönlendirici ve taraflı olmamasına özen gösterilerek 10 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formuna son şekli verilmiştir.

Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri ortaokul 7.sınıf düzeyinde öğrenim gören 14 öğrenci ve 8. sınıf düzeyinde öğrenim gören 14 öğrenci olmak üzere toplamda 28 gönüllü öğrenci ile araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak toplanmıştır. Görüşmeler öğrencilerin derslerini aksatmayacak şekilde ders saatleri dışında planlanmıştır. Bu bağlamda; çalışma grubunda yer alan öğrencilerle yüzyüze bireysel görüşmeler gerçekleştirilmiş, yapılan görüşmelerde yanıtlar, verilerin analizi ve raporlanması amacıyla, ses kaydına izin verilmemesi nedeniyle çalışma grubunun bilgisi ve izniyle araştırmacı tarafından not edilerek kayıt altına alınmıştır. Görüşme sürecinin, gözlem ve yazılı dokümanlardan elde edilen verilerle desteklenmesi araştırmanın geçerliliğini ve güvenilirliğini arttırmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s.40-41). Yapılan görüşmeler tek oturum şeklinde gerçekleşmiş olup; öğrencilerin yaşları dikkate alınarak en kısa 30 dakika ve en uzun 1 saat olmak üzere ortalama 45 dakika sürmüştür. Günde ortalama 4 görüşme yapılmış ve görüşmeler ders saatleri dışında toplam 8 günde tamamlanmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmada ortaokul öğrencilerinin çevrimiçi derslere ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla toplanan verilerin çözümlenmesinde içerik analizi yönteminden yararlanılmıştır. Elde edilen görüşler tek tek okunduktan sonra, benzer ve farklı görüşler hakkında da genel bir fikir edinilmiştir. Görüşme sonrası alınan notlardan veriler, araştırmacı tarafından birkaç kez birbirleriyle benzer ve farklı yönleri karşılaştırılarak araştırmanın amacına uygun olması bakımından incelenmiştir. Sık karşılaşılan ve benzer olan görüşler renklendirilerek, kavramsallaştırılmış ve her bir araştırma sorusu için temel kod ifadeleri oluşturulmuştur. Ayrıca katılımcıların kimliğinin gizli tutulması amacıyla, katılımcılara K1

(Katılımcı 1), K2 (Katılımcı 2) şeklinde numaralanmıştır. Verilerin yorumlanması ve sonuçların belirlenmesi amacıyla katılımcıların yanıtları doğrudan alıntılarla sunulmuştur. Katılımcılardan elde edilen görüşlere ilişkin kayıtlar, gerektiğinde sunulmak üzere araştırmacı tarafından saklı tutulmuştur. Sorulara verilen yanıtların incelenmesi ve verilerin analizinde nitel veri analizi yöntemlerinden içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizi, bir metnin içinde yer alan kelime ya da kavramların varlığının belirlenmesini ifade eder. İçerik analizinde, belirlenen benzer kavram, kod ve temaların araştırmacı tarafından daha anlaşılır biçimde yorumlanması önemlidir.

Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları

Araştırmanın geçerlik çalışmasında; verilerin tarafsız biçimde değerlendirilmesi ve elde edilen bulguların doğruluğunun kontrolü amacıyla, meslektaş teyidi ve uzman incelemesi yöntemlerine başvurulmuştur. Ayrıca nitel veri elde etmek amacıyla soruların açık uçlu sorulara yönelik güvenirlilik çalışmasında Miles-Huberman (1994) tarafından geliştirilen yöntemden yararlanılmıştır. Verileri iki uzman ayrı ayrı kodlamış ve kodlamalardaki görüş birliği ve ayrılığı incelenmiştir. Güvenirlilik hesaplaması için “Güvenirlilik = Görüş Birliği / (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı)” formülü hesaplaması sonucunda araştırmanın güvenirliliği % 87 olarak bulunmuştur. Uzmanların kodlamalarındaki benzerliğin fazla olması, kodlamaların güvenilir olduğunu göstermiştir.

BULGULAR

“Çevrimiçi derslerde öğrencilerin sahip olduğu teknolojik imkanlara ilişkin görüşler nelerdir?” sorusuna ilişkin bulgular

Araştırmanın çalışma grubunda yer alan öğrencilerle yapılan bireysel görüşmede Covid-19 dönemindeki çevrimiçi derslerde sahip oldukları teknolojik imkanları konusunda genel anlamda bir değerlendirme yapmaları istenmiştir. Buna ilişkin görüşler altyapı imkanları, erişim imkanları, teknolojik aletlere sahip olma durumu ve destekleyici donanımsal araç gereçlerin varlığı olmak üzere dört alt tema altında toplanmıştır. Belirlenen alt temalara ilişkin kodlar ve frekanslar Tablo 2’de sunulmuştur:

Tablo 2. Sahip Olunan Teknolojik İmkanlara İlişkin Görüşler

Alt Temalar	Kodlar	f
Altyapı imkanları	Sabit internet bağlantısı	21
	Mobil internet bağlantısı	7
Erişim imkânı	Kişisel kullanım	19
	Ortak kullanım	7
Teknolojik aletlere sahip olma durumu	Bilgisayar	19
	Telefon	7
	Tablet	2
Harici araç gereçlerin varlığı	Kamera	4
	Hoparlör	1
	Mikrofon	1

Tablo 2'ye göre öğrencilerin Covid-19 dönemindeki çevrimiçi derslerde kullandığı teknolojiler incelendiğinde, ilk sırada sabit ya da mobil internet imkanları gelmektedir. Çalışma grubunda yer alan öğrencilerden her birinin evinde en az bir teknolojik aletin bulunduğu belirtilmiştir. Öğrenciler çevrimiçi derslere katılırken daha çok bilgisayar kullansalar da, bu imkanları kardeşleri ile paylaşmak zorunda kalan öğrenciler tablet ya da telefon aracılığıyla çevrimiçi derslere katıldıklarını ifade etmişlerdir. Teknolojik aletleri ortak kullanma mecburiyetinde olan öğrenciler, ders saatlerinin çakışması ya da internet imkanlarının kısıtlı olması nedeniyle çevrimiçi derslere katılmada zorlandıklarını belirtmişlerdir. Covid-19'un eğitim öğretim uygulamalarına etki etmesiyle birlikte teknolojik aletlere sahip olma ihtiyacı da artmıştır. Bu konudaki öğrenci görüşleri şu şekildedir: “.....evimizde sabit internet bağlantısı vardı.”K27. “Covid-19 döneminde ihtiyaç duyduğum bilgisayarım yoktu. İlk başlarda telefonda derse giriyordum. Sonra babam 2.el bilgisayar aldı. Kardeşimle birlikte onu kullanıyorduk. Bazen ders saatimiz çakışıyordu. O zaman birimiz telefonda giriyorduk. Telefonda ders dinlemek çok zor oluyordu. Ailem bu imkanları sağlamak için çok zorlandı; babam zar zor ikinci el bilgisayar aldı.”K14. “Öncesinde sadece tabletim vardı fakat eskimişti. O yüzden yeni bir bilgisayar aldık.”K16. “Covid-19 döneminden önce de bilgisayarım vardı. Kardeşimle birlikte kullanıyorduk ancak çevrimiçi dersler başlayınca kardeşimle ders saatlerimiz çakıştığı için ikinci bir bilgisayara ihtiyaç duyduk. Ailem bilgisayar yerine bir tablet alarak sorunu çözdü.”K27. Covid- 19'dan önce telefona ve bilgisayara sahiptim. Bilgisayarı abimle birlikte kullanıyorduk abim üniversite öğrencisi olduğu için o daha çok bilgisayar kullanıyordu. Kişisel olarak telefonumdan derslere katıldım, internetim bittiği zaman ek paket alıyorduk. Eğer abimin dersi yoksa bilgisayardan giriyordum.”K28. “Covid-19 döneminde canlı derslere katılmak için bilgisayarımız vardı. Ama biz 3 kardeşiz ve aynı anda bazen üçümüzün de dersi oluyordu. Ben annemin telefonundan giriyordum. Babam işte olduğu için onunkini kullanamıyorduk. Kardeşim bilgisayardan giriyordu. Abim bazen giremiyordu. Bir ara devlet tablet dağıtacak dediler. Annem okula başvurdu ama alamadık. Bazen dersler çakışıyordu o zaman birimizden birimiz giremiyorduk. Ailem çok zorlandı tabiki.”K13

Covid-19 döneminde başlayan çevrimiçi öğrenme ortamlarına geçişle birlikte bazı harici araç gereçlere de ihtiyaç duyulmuştur. Çevrimiçi derslerde öğrencilerin derse katılım durumlarını ispatlamak için kullanılan kamera, ders içi etkileşimi sağlayan mikrofon ve hoparlör gibi donanımsal araç gereçler de bu dönemde daha fazla önem kazanmıştır. Bu konudaki öğrenci görüşleri şöyledir: “... bir telefonum vardı ama kamerası yoktu bu yüzden yeni bir telefon aldık, bu telefonun kamerası mikrofonu vardı o yüzden canlı derslerden keyif almaya başladım.”K5. “Covid-19 döneminde ihtiyaç duyduğum bilgisayara sahiptim fakat kullandığım bilgisayar sıkıntılı olduğundan derslerimin çoğuna katılamadım, ayrıca ses sıkıntısı dolayısıyla girdiğim derslere de ses açısından katılamadım. Bu nedenle annem bana hoparlör, kamera vb. aletler almıştı. Bu şekilde sorunlara çözüm bulmaya çalıştık...”K22

“Çevrimiçi derslere katılmak için kullanılan platformlara ilişkin görüşler nelerdir?” sorusuna ilişkin bulgular

Öğrencilere çevrimiçi derslerde hangi platformları kullandığı ve bu platformlar aracılığıyla katıldıkları çevrimiçi dersleri nasıl değerlendikleri sorulmuştur. Elde edilen görüşler olumlu ve olumsuz özellikler olarak gruplandırılmış ve alt temalarla kodlar şeklinde Tablo 3’de verilmiştir:

Tablo 3. Çevrimiçi Derslere Katılmak İçin Kullanılan Platformlara İlişkin Görüşler

	Alt Temalar	Kodlar	f
Olumlu Özellikler	Teknik özellikler	Ekran paylaşımı yapabilme	2
		Görüntülü ve sesli iletişim kurabilme	1
		Puan sistemi olması	1
	Akademik destek	Test çözebilme	1
		Ödev yapabilme	1
		Konu tekrarı yapabilme	1
		Bireysel çalışma programı oluşturabilme	1
Kişisel nedenler	Eğlenceli olması	1	
	Okula gitme telaşının olmaması	1	
Olumsuz Özellikler	Teknik sorunlar	İnternet bağlantısının kopması	7
		Dersten atması	8
		Dersin başlatılmaması	7
		Dersin donması/yavaşlaması	3
		Tanımlanan dersin sistemde görünmemesi	3
		Sürekli hata uyarıları vermesi	3
		Kamera ve mikrofon arızaları	2
	Kişisel sorunlar	Şifrelerin ele geçirilmesi	6
		Ev ortamında dikkatin dağılması	3
		Uzun süre ekran başında oturmak	1

Öğrenciler çevrimiçi derslere katılırken başta web tabanlı EBA platformu olmak üzere EBA TV ve ZOOM dahil üç platformdan yararlandıklarını belirtmişlerdir. Tablo 3’e göre çevrimiçi derslere katılmak için kullandıkları platformların olumlu özellikleri; teknik özellikler, akademik destek ve kişisel nedenler olarak üç alt temada incelenmiştir. Kamera ve mikrofonlar aracılığıyla görüntülü ve sesli iletişim kurabilme özelliği ile çevrimiçi derslere aktif katılımın ve sınıf içi etkileşimin sağlanması, EBA platformunda puan sistemi olması ise öğrencilerin katıldıkları çevrimiçi dersler ve yaptıkları ödevler karşılığında puan kazanmalarını sağlayan; platformun olumlu teknik özellikleri olarak belirtilmiştir. Bu konudaki öğrenci görüşleri şu şekildedir: “Covid 19 döneminde çevrimiçi kullandığım platformlar birinci sırada Zoom vardı ... el kaldırma olsun ekran paylaşma görüntü ses ve benzeri iyi yönleri vardı ... puan sistemi sayesinde hırslanıp daha çok öğrenme isteğimiz arttı”K22. “Bizim okulumuz çevrimiçi derslerde Zoom diye bir uygulamayı kullanıyordu... Zoom canlı derslerde daha rahattı, el kaldırma ekran paylaşımı gibi özellikleri ile EBA’dan daha iyiydi...”K28.

Öğrencilerin çevrimiçi derslere katılmak için kullandıkları platformların olumlu yönlerinden bir tanesi de akademik destek sağlaması olarak yorumlanmıştır. Özellikle EBA platformunda yer alan konu videoları, kazanım testleri, ödev ve dosya paylaşımı gibi içerikler evde kaldıkları bu süreçte öğrencilere kolaylık sağladığı düşünülmektedir. Bu konuya ilişkin öğrenci görüşü aşağıdaki gibidir:

“...EBA platformu ödevleri yapmamızda, konu anlatım videoları izlememizde, alıştırma testleri ve konu testleri çözmemizde bize çok yardım etti...”K22.

Çevrimiçi platformların olumlu yönleri olarak karşılaşılan bir durum da öğrencilerin kişisel nedenlerle bu platformları olumlu değerlendirmeleridir. Daha eğlenceli oluşu ya da bireysel çalışma programı yapma konusunda daha rahat olmak, okula gitme telaşının olmaması gibi nedenler öğrenciler tarafından şöyle ifade edilmiştir: “Covid 19 döneminde benim kullandığım platformlar Zoom ve EBA oluyordu. Nedeni ise bu platformların okulumuz tarafından desteklenmesi. Platformların güvenliği rahatlığı ve eğlenceli oluşu beni mutlu etti. Platformların iyi taraflarından bahsedecek olursam sabahın erken saatlerinde kalkma zorunluluğum yoktu, daha fazla test çözmeye fırsatım vardı okula yürüyerek gitmek zorunda değildim.”K25.

Çevrimiçi derslere katılmak için kullanılan platformlara ilişkin öğrenci görüşleri incelediğinde karşılaşılan yaygın yanıtların platformun olumsuz özellikleri yönünde olduğu görülmüştür. Bunun başlıca nedeni bağlantı sorunları ve teknik aksaklıklara yol açan teknik sorunlardır. Pandemi sürecinde evde eğitimlerini sürdürmeye çalışan öğrenciler, sık sık sorunlarla karşılaştıklarını belirterek bu durumun çevrimiçi öğrenmelerini olumsuz etkilediğini aşağıdaki alıntılarda şöyle ifade etmişlerdir: “EBA platformunda bazen dersler gözükmiyordu ve bu yüzden bazı derslere giremiyordum.”K2. “EBA’ya girdiğimde bazı problemlerle karşılaşıyordum, beni EBA atıyor ya da mikrofondan ses gitmiyordu...”K8. “...çoğunlukla kamera ve mikrofonum çalışmıyordu bunun yüzünden çok fazla sorun yaşıyordum.”K9. “EBA’dan girdiğimde duraksıyordu, her derse girdiğimde sesim gidiyordu ve bu durumdan rahatsız oluyordum ... çok fazla sorunla karşılaşıyordum.”K11. “...hep sorun çıkarıyordu bazen ders görünmüyordu, bazen girer girmez atıyordu bazen de çok kalabalık diye uyarı veriyordu EBA’dan hiç memnun kalmadık...” K23

Yukarıda belirtilen sorunların bir kısmının EBA platformunda yaşandığı ancak ZOOM platformunda fazla yaşanmadığı da belirtilmiştir. Bu konudaki öğrenci görüşlerinden alıntılar şu şekildedir: “...Zoom da daha kesintisiz ders işliyorduk...”K15. “...derslerden çok fazla verim aldığımı söyleyemem. EBA özellikle derse girme sorunları ve dersten atma sorunları yaratıyordu. Öğretmenimiz bunun üstüne Zoom’ dan ders yapmaya başlamıştı. Zoom daha iyiydi en azından bağlantımız kopmuyordu...”K20.

Öğrencilerin karşılaştıkları teknik sorunlara ek olarak; bazı kişisel sorunlara da rastlanmıştır: “...sabah erkenden bilgisayarın başına oturmak zorunda kalıyorduk, bazen de akşam saat 8:00’e kadar ders oluyordu.” K14

Son olarak özellikle ZOOM platformuyla alakalı gündeme gelen ve Milli Eğitim Bakanlığı’nın da bir süre çevrimiçi derslerde kullanılmasını onaylamadığı güvenlikle alakalı sorun öğrenciler tarafından dile getirilmiştir: “...Zoom daha iyiydi ama ona da başka sınıflardan çocuklar giriyordu, bazen küfür ediyorlardı, değişik şeyler yapıyorlardı, ekranı karalıyorlardı, ben bu sorunlarla

karşılaştım.”K24. “Zoom için id ve şifre gerekiyordu, bazen şifreler yabancı kişilerin eline geçebiliyordu. Bir keresinde de başka sınıftan öğrenciler dersinize girerek dersi kaynatmıştı...”K19. “...Zoom odalarının şifrelerini alan öğrenciler farklı derslere girip dersi bölebiliyordu...”K16

“Çevrimiçi derslerin verimliliğine ilişkin görüşler nelerdir?” sorusuna ilişkin bulgular

Öğrencilerin Covid-19 döneminde katıldıkları çevrimiçi derslerin verimliliğine ilişkin görüşleri verimli ve verimli değil şeklinde ikiye ayrılarak alt temalarla ele alınmıştır. Çevrimiçi derslerin verimli olup olmadığını değerlendiren öğrencilere bazı çözüm önerileri getirmeleri beklenmiştir ve Tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 4. Çevrimiçi Derslerin Verimliliğine İlişkin Görüşler

	Alt Temalar	Kodlar	f
Verimli	Teknik fırsatlar	Ekran paylaşımı yapabilme	4
		İnternette içeriklere erişebilme	3
	Öğretmenin Rolü	Dersin işleme biçimi	9
		Derste kullanılan içerik ve materyaller	9
		Denetim ve kontrol	2
Verimli değil	Teknik Sorunlar	İnternet bağlantısının kopması	5
		Kamera / mikrofonun bozulması	5
	Öğrenme Ortamından Kaynaklanan Sorunlar	Dersi anlayamama	10
		Ders işleme biçimi	5
	Öğretmenden kaynaklanan sorunlar	Etkileşim azlığı	4
		Derse devam durumu	4
		Dersin işlenişini olumsuz etkileyen öğrencilerin varlığı	2
Çözüm Önerileri	Maddi erişim desteği	Teknolojiyi kullanma becerisi	1
		Bilgisayar/tablet vb. teknolojik araç desteği	5
	Altyapı iyileştirmeleri	İnternete erişim desteği	2
		Platformların güçlendirilmesi	9
		Bağlantı sorunlarının giderilmesi	5
	Derse yönelik planlamalar	Dersin işleniş biçimini değiştirme	7
		Kamera ve mikrofonun açık tutulması	4
		Ders zamanları ve mola süreleri	2
		Öğretmenlerin teknolojik yeterliklerinin artırılması	2
Ödev takibi	Derse ön hazırlık yapma	2	
	Ödev takibi	1	

Tablo 4’e göre, çevrimiçi derslerin verimli olmasının nedenlerinin, teknik fırsatlar ve öğretmenin rolü şeklinde ikiye ayrıldığı görülmüştür. İnternette içeriklere erişebilme imkânı ve ekran paylaşımı yapabilme özelliği çevrimiçi derslerin verimliliğini olumlu yönde etkileyen teknik fırsatlar olarak ifadelendirilmiştir. Öte yandan öğretmenin dersi işleme biçimi, derste kullandığı içerik ve materyaller ile derste denetimi ve kontrolü de çevrimiçi derslerin verimliliğini artıran özellikler olarak şu ifadelerle belirtilmiştir: “...Öğretmenimiz ders anlatırken dersin aralarında kendi anılarını ve çok eğlenceli anılar anlatıyordu”K6. “...matematik biraz daha iyi gibiydi, öğretmenimiz internette kitap açıp ekranı paylaşabiliyordu.”K3. “...derslerde ekran paylaşımı yaparak eğlenceli bir şekilde ders işleyebiliyorduk.”K19. “...öğretmenimiz sunumlar açıyor ekran paylaşımı yapıyordu. Videolar ve şarkılar açıyordu çok eğlenceli oluyordu...”K23

Çevrimiçi derslerdeki verimliliği düşüren nedenler ise teknik sorunlar, öğrenme ortamından kaynaklanan sorunlar ve öğretmenden kaynaklanan sorunlar olarak üç alt temada toplanmıştır. İnternet bağlantısının kopması, kamera ve mikrofonun bozulması gibi teknik problemler çevrimiçi derslerin verimini düşüren nedenlerin başında gelmektedir: “...sesler çok gıcirtılı geliyordu.”K9. “...öğretmenlerimizin bazen sesleri kesiliyordu ve kötü gelebiliyordu.”K10. “...bazen ekran gözüküyor veya donuyordu.”K12. “...öğretmenimizin kullandığı araçlar bozuldu veya işi çıktı bu yüzden geri kaldığımızı düşünüyorum.”K18

Çevrimiçi derslerde bağlantı sorunları gibi teknik sorunların yanında etkileşimin azlığı, dersin işleyişini olumsuz etkileyen öğrencilerin varlığı, dersi anlayamama ve öğretmenin rolü gibi öğrenme ortamında karşılaşılan sorunların da dersin verimini düşürdüğü aşağıdaki alıntılarla ifade edilmiştir: “...hocamız anlatıyordu biz uyuyorduk, sürekli dinlemek çok sıkıcı oluyordu.”K13. “...bazı arkadaşlar mikrofonu açıp çok konuşuyordu öğretmenimiz de çok bir şey yapamadan dersi bitiyordu.”K14. “...öğretmenim dersi çok sıkıcı ve eğlencesiz anlatıyordu.”K6. “...teknolojiyi çok iyi bilmeyen öğretmenlerimizle bazı sıkıntılar yaşayabiliyorduk.” K16

Öğrenci görüşmelerinde elde edilen veriler doğrultusunda çevrimiçi derslerin verimini artırmak için bu yönde alınması gereken tedbirler aşağıdaki alıntılarla ifade edilmiştir: “Bence bilgisayarı tableti olmayan öğrencilere devlet destek olmalı.”K13. “Bence devlet tarafından mobil eşyası olmayan öğretmenlere destek yapılmalı ve internet paketi dağıtılmalı, mobil noktası yeri olmalı, öğrenciler için de yapılmalı.” K22

Yukarıdaki alıntılarda da ifade edildiği üzere, çevrimiçi öğrenme ortamlarının kullanılabilmesi ve eğitim faaliyetlerinin bu ortamlarda sağlıklı biçimde yürütülebilmesi için internet bağlantısı ile teknolojik donanımların temini gereklidir. Bu nedenle, çevrimiçi derslerin daha verimli olması için çeşitli altyapı iyileştirmelerinin yapılması gerektiği aşağıdaki görüşlerde belirtilmiştir: “Çevrimiçi derslere belki bir bakım veya güncelleme yapılırsa daha iyi olurdu canlı dersten atılma sorunu düzelirdi belki daha iyi konuları anlardık”K5. “Seslerin gıcirtılı gelmemesi çok güzel olurdu, bunun olmaması için sürekli yer değişikliği yapmamız gerekiyordu, bu gibi sorunlar olmasaydı her şey daha güzel olabilirdi.”K9. “Çevrimiçi derslerin güzel geçebilmesi için internetin güzel olması, mikrofon ve kameranın iyi olması gerekir.”K10. “Bence derslerin verimli olması için öğretmenlerin çok çalışması gerek yani dersi nasıl daha eğlenceli yaparım diye düşünmeleri lazım.”K19. “Bence çevrimiçi dersin verimli olması için öğretmenlerin ve öğrencilerin derse hazır gelmesi gerekir.”K20. “Bence daha eğlenceli bir biçimde anlatılmalı veya örnek etkinlikler yapılmalı.”K7. “Bence bütün öğretmenler eğlenceli ders işlemeli videolarla filmlerle ya da resimlerle anlatmalı dersleri o zaman daha iyi anlıyoruz.”K23

Çevrimiçi derslerin daha verimli işlenebilmesi için öğretmenlerin teknolojik yeterliliklerinin artırılması hususunda göze çarpan bazı öğrenci görüşleri şu şekildedir: “...sonra öğretmenler

bilgisayar kullanmayı öğrenmeli, bazen biz öğretmenlere öğretiyorduk nasıl açmasını...”K13.
“Öğretmenlerin biraz daha uygulamaları kullanmayı öğrenmesi gerekiyordu bence...”K16

Çevrimiçi derslerin verimli olması için, dersin güvenliği sağlamak amacıyla planlanması gereken bazı tedbirlerden ayrıca söz edilmiştir: *“Derslerin verimli olması için öğrencilerin kamera açmasının zorunlu olması ve mikrofon gibi ders kontrolünün öğretmen de olması gereklidir.”K14.*
“Bence öğretmenler kamera açmayı zorunlu tutmalı, mikrofonları kendileri açıp kapatmalı.”K15

“Çevrimiçi derslerdeki ölçme ve değerlendirme uygulamalarına ilişkin görüşler nelerdir?” sorusuna ilişkin bulgular

Öğrencilerden Covid-19 döneminde katıldıkları çevrimiçi derslerdeki ölçme ve değerlendirme uygulamalarını değerlendirmeleri istenmiştir. Bu konuda elde edilen verilere yönelik tablo 5’de aşağıdaki gibidir:

Tablo 5. Çevrimiçi Derslerdeki Ölçme ve Değerlendirme Uygulamalarına İlişkin Görüşler

Alt Temalar	Kodlar	f
Adil	Ödev kontrolü	3
	Çevrimiçi derslere aktif katılım	1
	Hakedilenden yüksek/düşük notlar verilmesi	20
Adil değil	Ödev yapma	11
	Sınavların iptal edilmesi	9
	Sınav yapılmaması	5
	Çevrimiçi derslere katılım	5
	Öğrencilerin çevrimiçi derse erişim imkanının kısıtlı olması	3
	Derste not tutma	2

Tablo 5’e göre, çevrimiçi derslerde düzenli ödev kontrolü yapılarak ve çevrimiçi derslere katılım göstererek adil biçimde değerlendirildiklerini belirten öğrencilerin görüşleri sayıca az olmakla birlikte şu şekildedir: *“Canlı derslerde öğretmenler gayet adil notlar verdiler. Ödevleri canlı derse verip WhatsApp dan da kontrol ediyorlardı. Grubumuza atıyorduk, oradan kontrol ediyorlardı.”K6.*
“Bu konuda çok mutluyum çünkü öğretmenler not verirken her zamanki gibi adaletliydi. Sınavlarımızı olduk, ödevlerimizi ise hocalarımız online derste verdiler, cevaplarını da sosyal medyadaki grubumuza attık. Dediğim gibi hocalarımız da notları adil biçimde verdi.”K25. *“...ödevleri öğretmenimiz bazen EBA’dan bazen WhatsApp dan atıyordu biz de yapıp resmini onu atıyorduk o bakıp artı eksi veriyordu.”K23.* *“...öğretmenlerimiz not verme konusunda gayet adildiler. Derslere katılma, sorulara parmak kaldırma gibi faktörlere göre adilce puan veriyorlardı.”K12*

Covid-19 döneminde öğrencilere not verirken yukarıdaki kriterlerin temel alınması; sınavla ölçme yapılamaması ya da çeşitli nedenlerle sınav notlarının iptal edilmesi öğrenci ve velilerin güven duygusunu zedelediği şekilde yorumlanabilir. Ayrıca tüm öğrencilerin bir üst sınıfa geçirilmesi ve hakedilenden az ya da fazla verilen notlar, yapılan çevrimiçi derslerin etkisini azaltmıştır. Bu durum, maddi imkanları yetersiz öğrencilerin yanında, imkanları yeterli olan öğrencilerin de çevrimiçi derslere katılımını etkilemiştir. Bu konudaki öğrenci görüşleri şu şekildedir: *“Herkes 100 verdiler*

adil değildi bence, herkes eşit oldu.”K1. “Derslerde sınav olmadı herkese 100 verildi. Bu yüzden notların adil olmadığını düşünüyorum.”K2. “Sınav yapılmadı, herkes 100 aldı ve bence adil değildi, çalışanlar daha fazla not almalydı.”K3. “Öğretmenlerin not verişinin adil olmadığını düşünüyorum. Derslere hiç katılmayan dinlemeyenler bile 100 alıp sınıfı geçti, o kişiler için farklı bir not verme olabilirdi.”K4. “...benim müzik dersim 75 geldi ve bence bu adil değildi yani okulda olsam yüz yüze olsak benim müzik dersim hep 100 olurdu, ben not verme sürecinin adil olmadığını düşünüyorum.”K14. “...ben adil olmadığını düşünüyorum, derse giren girmeyen, ödevi yapan yapmayan herkesin sınıf geçmesi adil değil bence.”K27

“Çevrimiçi derslerin avantajlarına ve dezavantajlarına ilişkin görüşler nelerdir?” sorusuna ilişkin bulgular

Çevrimiçi platformlara ani geçiş bazı öğrenciler için olumlu fırsatlar yaratırken bazı öğrenciler için sorun haline gelmiştir. Katılımcı grupta yer alan öğrencilerin Covid-19 döneminde katıldıkları çevrimiçi derslerin; ev ortamındaki rahatlık, okula gitme telaşının olmaması, bireysel düzene uygunluk, her an her yerde derse erişim imkânı ve bulaş riskinin daha az olması gibi çeşitli avantajları olduğu vurgulanmıştır. Ancak internet bağlantısı sorunları, derse anlamada zorluk, sosyalleşememe ve dikkatin dağılması gibi farklı dezavantajlarına da değinilmiştir. Çevrimiçi derslerin avantajları ve dezavantajları tablo 6’da aşağıda verilmiştir:

Tablo 6. Çevrimiçi Derslerin Avantajlarına ve Dezavantajlarına İlişkin Görüşler

Alt Temalar	Kodlar	f
Avantaj	Ev ortamındaki rahatlık	15
	Okula gitme telaşının olmaması	12
	Bireysel düzene uygunluk	5
	Teknolojiyi kullanma	4
	Her an her yerde derse erişim imkânı	4
	Bulaş riskinin daha az olması	3
	Stresin azalması	2
	Sıkılmama	1
	Daha iyi odaklanma	1
	Dezavantaj	İnternet bağlantısı sorunları
Dersi anlamada zorluk		6
Çevrimiçi derslerde notla değerlendirilme kaygısı		4
Sosyalleşememe		4
Sistemsal sorunlar		3
Donanımsal araç gereçlerin arızalanması		3
Öğretmenin çevrimiçi dersteki yetersizliği		3
Çevrimiçi ortamda disiplin ve kontrol		3
Sınıf içi etkileşimin yetersiz olması		2
Dikkatin dağılması/ Odaklanamama		2
Rahat iletişim kuramama		1

Tablo 6’ya bakıldığında ortaokul öğrencilerinin Covid-19 döneminde katıldıkları çevrimiçi derslerin avantajlarını ifade ederken ev ortamındaki rahatlık ve okula gitme telaşının olmaması kodlarının ön plana çıktığı görülmektedir: “*Bence avantajları okul kıyafeti giymememiz ve derslere*

daha rahat girmemiz...”K2. “Evim okula çok uzaktı fakat canlı ders işlediğimiz için yol yürümedim.”K7. “Avantajları üst değiştirmiyoruz, istediğimiz zaman yemek yiyebiliyoruz.”K8. “Sabah kalkıp hazırlanıp okula gitmek zorunda kalmıyorsun...”K11. “Bana göre çevrimiçi derslerin avantajı rahatça evden ders yapmak...”K14

Buna ek olarak çevrimiçi derslerin zamandan ve mekândan bağımsız olması ile hastalıktan korunma konusunda daha avantajlı olması göze çarpmaktadır. Bu hususların belirtildiği öğrenci görüşleri aşağıdaki gibidir: *“Bana göre çevrimiçi derslerin avantajı rahatça evden derse kayılmak, derslerin tekrarını EBA TV kanalından takip edebilmek, hastalıkta ve soğukta okula gitmek zorunda olmamaktır.”K14. “Bence avantajları her yerde derse girebilmek yani okula gitme derdi olmadan evde ya da misafirlikte derse girebiliyorsun...”K19. “Hastalık, tatil gibi engeller olsa da ders yapabilmek... internetin ve internete girecek bir elektronik aletin olması yeterli...”K28*

Çevrimiçi derslerin dezavantajlı tarafları da Tablo 6’da belirtilmiştir. Bu konuda elde edilen veriler; internet bağlantısı sorunları, dersi anlamada zorluk, çevrimiçi derslerde notla değerlendirilme kaygısı, sosyalleşememe, sistemsal sorunlar, donanımsal araç gereçlerin arızalanması, öğretmenin çevrimiçi derste yetersizliği, çevrimiçi derste disiplin ve kontrol, sınıf içi etkileşimin yetersiz olması, dikkatin dağılması/odaklanamama ve rahat iletişim kuramama şeklinde kodlanarak incelenmiştir. Çevrimiçi derslerin dezavantajlarının, derslerde karşılaşılan sorunlarla bağlantılı olduğu görülmektedir. Bu konudaki öğrenci görüşlerine bakılacak olursa; *“...dezavantajları ise derslere girebilmek zor oluyordu, ses kesiliyordu, ekran donuyordu, bu yüzden dersleri dinlemek zordu.”K12. “...dezavantajları ise dersten kopmak, bazı dersleri tam anlayamamak, öğretmenlerimizle rahat iletişim kuramamaktı.”K20. “...dezavantajı ise bazı dersleri anlayamamış olmak. Örneğin sesin gitmesi, kesik kesik gelmesi nedeniyle bazı kelimeleri, konuları kaçırmak gibi... böyle olunca okuldaki sınıftaki derslerin daha avantajlı olduğunu anlıyoruz.”K28*

Çevrimiçi öğrenme ortamlarında dersi anlamada zorluk yaşayan ve dikkati çabuk dağılan ya da odaklanamayan öğrenciler de vardır. Bununla ilgili olarak; *“...yüz yüze de olduğu gibi anlayabilme imkânımız olmuyor ne yazık ki dersler daha yüzeysel kalıyor.” K21. “...dezavantajları ise dikkatimizin kolayca dağılabilmesi ve daha az disiplinli olması.” K26*

Ayrıca eğitim öğretim faaliyetlerinde rehber ve lider görevinde olan öğretmenlerin, çevrimiçi derslerdeki yetersizliği bu dersleri dezavantajlı konuma getirmektedir. Bu hususta ifade edilen durumlar aşağıdaki gibidir; *“...dezavantajı bazı öğretmenlerimiz çok sıkıcı anlatıyordu bazen ekran paylaşımı yapmıyorlardı biz saatlerce onları dinliyorduk.” K13. “...dezavantajları ise çevrimiçi derslerin içeriğini dolduracak malzemelerin olmaması diyebilirim, belki öğretmenler bu konuda eğitim alabilir.” K27*

Covid-19 pandemisi döneminde sosyalleşememe, çevrimiçi ortamda disiplin ve kontrol sorunu, sınıf içi etkileşimin yetersiz olması ile rahat iletişim kuramama gibi sorunlar da çevrimiçi derslerin

dezavantajı olarak görülmektedir: “...dezavantajları disiplin azdı ve verimli olmuyordu.”K2. “...öğretmen ile göz göze gelemediğimiz için daha az verim alıyordum.”K3. “...dezavantajı daha çok bana göre arkadaş ve öğretmenlerimizle sosyalleşmemek...”K15. “...dezavantajı ise arkadaş, okul ve öğretmen özlemi...”K25

“Çevrimiçi derslerdeki motivasyonlarına ilişkin görüşler nelerdir?” sorusuna ilişkin bulgular

Öğrencilerin motivasyonlarına ilişkin görüşleri, motivasyonunu düşüren ve yükselten nedenler olarak üç ayrı temada toplanmıştır. Aslında öğrencilerin motivasyonlarını etkileyen ve alt temalarda gösterilen temel nedenler aynıdır; yalnızca bu başlıklar altında tecrübe edilen süreç ve yaşantılar farklılık göstermektedir. Bu doğrultuda elde edilen verilere ilişkin kodlar ve frekanslar Tablo 7’de sunulmuştur:

Tablo 7. Çevrimiçi Derslerdeki Motivasyonlarına İlişkin Görüşler

	Alt Temalar	Kodlar	f	
Motivasyonu yükselten nedenler	Öğrenme ortamının işlevselliğiyle ilgili nedenler	Ev ortamındaki rahatlık	4	
		Bireysel program yapabilmek	3	
		Arkadaşlarla iletişim kurabilmek	3	
		Okula gitmemek	2	
		Söz hakkı alabilmek	1	
		Bulaş riskinin daha az olması	1	
	Dijital imkanlar	Derse erişim imkânı olması	2	
		Teknolojik araç gereçlerin sorunsuz çalışması	2	
	Kişisel nedenler	Yüksek not almak	2	
		Dersi sevmek	1	
		Dersi anlamak	1	
		Derste eğlenmek	1	
Derse merak duymak		1		
Takdir edilmek		1		
Motivasyonu düşüren nedenler	Öğrenme ortamıyla alakalı nedenler	Sosyalleşmemek	3	
		Erken saatlerde başlayan dersler	1	
		Uzun süre ekrana maruz kalmak	1	
		Derslerden verim alamamak	1	
		Fazla ödev yükü	1	
	Dijital sorunlar	İnternet bağlantısı sorunları	4	
		Donanımsal araç gereçlerin arızalanması	3	
		Teknolojik imkanların kısıtlı olması	2	
		Kişisel nedenler	Dersi anlayamamak	3
			Dikkatin dağılması	2
			Derste sıkılmak	2
			Gelecek kaygısı	2
Hastalık korkusu	2			
Dersi sevmemek	1			
Not kaygısı	1			

Tablo 7’ye bakıldığında öğrencilerin motivasyonunu yükselten nedenler daha çok öğrenme ortamının işlevselliğiyle alakalı iken, dijital imkanlara sahip olma durumu ve kişisel nedenler de öğrencilerin Covid-19 döneminde katıldıkları çevrimiçi derslerdeki motivasyonlarına olumlu etki

etmiştir. Bu konudaki görüşler şu şekildedir: “...evde olmak, her sabah okula gitmek için hazırlanmamak beni motive etti.”K13. “Çevrimiçi derslere yönelik motivasyonum iyiydi, ben evimi, odamı, bilgisayarımı seviyorum, kendi rahat odamda derse girmek beni olumlu etkiledi.”K27. “...bilgisayar alınca benim de motivasyonum yükseldi.”K14. “Benim motivasyonum zaman zaman düşse de iyiydi, imkanlarım vardı. Oysa bazı arkadaşlarımın bilgisayarı, telefonu vs olmadığından derse giremediğini duymak beni üzüyordu...”K15

Bunlara ek olarak hastalıktan korunmak ve bulaş riskinin daha az olması da Covid-19 dönemindeki çevrimiçi derslerde öğrenci motivasyonuna olumlu etki etmiştir. Bu durum şu ifadelerde belirtilmiştir; “Hasta olmadığım için kendimi şanslı hissediyordum ve bu da motivasyonumu artıran bir durumdu.” K28.

Hastalık dışında öğrencilerin dersi sevmesi, derste eğlenmesi, derse merak duyması gibi duyuşsal nedenlerin de motivasyonlarını olumlu etkilediği görülmektedir: “Canlı derslerde motivasyonum derslere karşı değişiyordu, sevdiğim bir derste motivasyonum daha iyi ve yüksek oluyordu.”K6. “...bazı derslerde eğlendiğim için motive oluyordum ama anlamadığım ve sıkıldığım derslere motive olamıyordum.”K19. “Motivasyonum iyiydi, bazı derslerde öğretmen komik videolar izletiyordu, güzel oluyordu.”K23

Öğrencilerin motivasyonlarını olumlu yönde etkileyen bir nedenin de ölçme değerlendirme ile ilgili olduğu şu şekilde ifade edilmiştir: “...motivasyonum iyiydi çünkü derslerde notlarım iyi ve güzel geldi.” K10

Öğrencilerin görüşlerine göre; etkileşimin olduğu, eğlenceli içeriklerin dahil edildiği, aktif katılımın sağlandığı çevrimiçi derslerde daha fazla motive olduklarını söylemek mümkündür. Bununla birlikte pandemi sürecindeki çevrimiçi derslerde öğrencilerin motivasyonlarını düşüren birtakım nedenlere de değinilmiştir. Öğrencilerin motivasyonlarını olumsuz yönde etkileyen ilk neden öğrenme ortamının işlevselliğiyle alakalıdır: Sosyalleşememek, erken saatlerde başlayan dersler, uzun süre ekrana maruz kalmak, derslerden verim alamamak ve fazla ödev yükü bu nedenler arasında gösterilmiştir. Bunlara yönelik görüşler şöyledir: “Arkadaşlarımla konuşamamak motivasyonumu çok düşürdü...” K8. “...okula gitmek daha güzeldi, okulda samimi olduğumuz arkadaşlarımızla tenefüse çıkmak, kantine gitmek gibi sosyal etkinliklerimiz vardı, bunları özlediğim zaman motivasyonum düşüyordu...”K28. “Düşüktü çünkü kahvaltı etmemize bile izin vermediler ve sabah ders dinlemek çok zordu.”K22. “...motivasyonun kalmıyordu, öğretmenimiz çok ödev veriyordu gece 12’ye kadar ödevi yapıyordum, öğretmene atıyordum, çok zor oluyordu.”K23

Çevrimiçi derslere girebilmek için gereken dijital imkanlara sahip olmama durumu da öğrencilerin motivasyonlarını düşüren bir etken olmuştur: “Motivasyonum çok düşüktü, çünkü telefonunuzun interneti hemen bitiyordu, abimin ve kardeşimin dersi olduğunda telefonu onlar alıyordu bana kalmıyordu...”K13

Uzun süre ekran başında olmanın vermiş olduğu yorgunluk hissi, geleceğe yönelik kaygılar ya da derste pasif durumda olmanın getirdiği sıkılma duygusu, not kaygısı gibi nedenler de sürecin olumsuz etkileri arasındadır. Öğrencilerin motivasyonlarını düşüren kişisel nedenlere ilişkin görüşleri aşağıdaki gibidir: “...dersleri anlamadığım zaman, soruları çözemediğim zaman hiçbir şey yapamıyorum falan diyip modum düşüyordu.”K12. “...derse giremeyince geri kalacağım düşüncesi beni çok kötü etkiledi...”K18. “...notunun düşmesi korkusu motivasyonumu düşüren bir durumdu.”K15

Yukarıdaki görüşler incelendiğinde, Covid-19 pandemisinin etkisinde çevrimiçi derslere geçiş, öğrencileri duyuşsal anlamda da zorlamış ve zaman zaman motivasyonlarını düşürmüştür. Bu doğrultuda, çevrimiçi öğrenme ortamlarında yürütülen derslerin ve derslerde yapılan çeşitli uygulamaların öğrencilerin motivasyonlarını farklı şekillerde etkilendiği söylenebilir.

SONUÇLAR VE TARTIŞMA

Ortaokul öğrencilerinin Covid-19 dönemindeki çevrimiçi derslere ilişkin görüşlerinin incelendiği araştırma kapsamında elde edilen bulgulara göre; sahip oldukları cihazları ortak kullanma mecburiyetinde olan öğrencilerin, ders saatlerinin çakışması ya da internet imkanlarının kısıtlı olması nedeniyle çevrimiçi derslere katılmada zorlandıkları belirlenmiştir. Öğrencilerin Covid-19 dönemindeki çevrimiçi derslerin aksamasına ilişkin karşılaştıkları durumlar, teknolojik imkanların kısıtlı olması ile yakından ilgilidir. Araştırmanın bu sonuçları literatürdeki diğer araştırmaların sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir (Chea, Kieng, Leng ve Water, 2020; Koçoğlu ve Tekdal, 2020; Sun, 2020). Ayrıca Covid-19 döneminde eğitim uygulamalarının çevrimiçi ortama taşınmasının, bazı teknik sorunları da beraberinde getirdiği belirlenmiştir. İnternet bağlantı ağının yavaşlaması, kullanılan platformlardaki yavaşlama ve donmalar, sistemin hata uyarıları vermesi gibi pek çok faktörün, öğretimin aksamasına neden olduğu vurgulanmıştır. Çalışmanın bulgularında yer alan bu durumla, literatürde var olan diğer araştırmalarda da karşılaşmıştır (Adedoyin ve Soykan, 2020; Allo, 2020; Aydın ve Erol, 2021; Fauzi ve Khusuma, 2020; Jalli, 2020; Kara, 2021; Keskin ve Özer, 2020; Koçoğlu ve Tekdal, 2020). Fauzi ve Khusuma (2020), internet ve ağ sorunları nedeniyle Covid-19 dönemindeki çevrimiçi eğitimin etkili olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Aydın ve Erol’a (2021) göre; öğrenciler internet bağlantı sorunları, altyapı/sistem sorunları gibi nedenlerle çevrimiçi eğitimde sıkıntılar yaşamıştır. Araştırma bulgularından elde edilen sonuçlar; teknolojik imkanlar ne kadar gelişirse gelişsin, günümüzde hala dijital cihazlara ve internete erişimde sınırlılıklar olduğunu göstermiştir (Baczek vd., 2021; Karadağ ve Yücel, 2020; Niemi ve Kousa, 2020; TEDMEM, 2020).

Çevrimiçi derslere katılmak için kullanılan platformlara ilişkin öğrenci görüşleri incelediğinde süreçte EBA ve ZOOM platformlarının kullanıldığı, iki platformun da olumlu özelliklerinin olduğu ancak olumsuz özelliklerinin daha fazla olduğu anlaşılmaktadır. Özellikle karşılaşılan teknik sorunların çevrimiçi öğrenme sürecini olumsuz yönde etkilediği belirlenmiştir. Ayrıca araştırmada

elde edilen başka bir sonuç, ZOOM vb. platformların şifrelerin ele geçirilmesi gibi güvenlik sorunları nedeniyle verimli olmadığını göstermiştir. Singh ve Awasthi (2020) yaptıkları araştırmada ZOOM, Google Meet, Microsoft Teams gibi uygulamaların karşılaştırmalı analizini yaparak, ZOOM platformunda güvenlik sorunlarının yaşandığını vurgulamışlardır. Başaran, Doğan, Karaoğlu ve Şahin (2020) teknik aksaklıklar nedeniyle çevrimiçi derslerde öğrenci ve öğretmenlerin sorun yaşandığını belirtmişlerdir. Sonuç olarak, Covid-19 pandemisi ile eğitimde meydana gelen ani değişiklikler hem internet ağının hem de EBA gibi platformların altyapılarının bu hızda bir değişiklik için yeterli düzeyde geliştirilemediğini göstermiştir.

Ortaokul öğrencilerinin çevrimiçi derslerin verimliliğine ilişkin görüşleri incelendiğinde; teknolojik imkanlar ve çevrimiçi öğrenme platformlarında yaşanan teknik sıkıntılara ek olarak, çevrimiçi eğitim ortamlarında etkileşimin yüz yüze ortamlara göre daha az olması öğrencilerin bu süreçten verim almalarını etkilediği görülmüştür. Ders içeriklerinin yetersiz oluşu, altyapı ve planlamanın zayıf olması, dersin işleyişini olumsuz etkileyen öğrencilerin varlığı, dersi anlayamama ve öğretmenin rolü gibi öğrenme ortamında karşılaşılan sorunların da dersin verimini düşürdüğü belirlenmiştir. Bu durum literatürde yer alan bulgularla benzerlik göstermektedir (Ak, Oral ve Topuz, 2018; Chea vd., 2020). Adnan ve Anwar (2020) Pakistanlı yükseköğretim öğrencileri ile gerçekleştirdikleri çalışmada, teknik ve parasal sorunlarla internete erişim imkânı kısıtlı olan öğrencilerin çevrimiçi öğrenmeden istenilen verimi alamadığını ortaya koymuştur. Putri vd. (2020) yaptıkları araştırma ile yüksek internet faturaları ve kısıtlı erişimin çevrimiçi öğrenme sürecini olumsuz etkilediğini göstermişlerdir. Öğrenmenin her türüsünde olduğu gibi çevrimiçi derslerde de öğretmenin rolünün önemli olduğu araştırmada karşılaşılan sonuçlar arasındadır. Bu durum literatürde de ifade edilmektedir (TEDMEM, 2020). Araştırma sonuçlarına göre, çevrimiçi dersin işleme biçimi ve öğretmenin teknoloji kullanma becerisi durumları çevrimiçi derslerin verimini etkileyen önemli unsurlardır. Bartan (2022) öğretmenlerin dijital yeterlilikleri ve teknolojiyi kullanma becerilerinin çevrimiçi eğitimde verimi etkileyen son derece önemli özellikler olduğunu vurgulamıştır. Araştırmada çevrimiçi derslerin daha verimli olması için altyapı hizmetlerinin iyileştirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca ders plan ve programlarının iyi hazırlanmış olması gerekliliği belirlenmiştir. Literatüre bakıldığında bu noktaları vurgulayan çalışmaların olduğu görülmektedir. Ritonga vd. (2022), çevrimiçi derslerin planlarında, video konferans, öğretim yönetim sistemleri ve anlık mesajlaşma uygulamalarını bir arada kullanılarak zengin içerik sağlanmasına yönelik uygulamalarının yer almasının ve bunların kullanılmasının çevrimiçi öğrenmenin verimini artırdığını belirtmişlerdir. Fauzi ve Khusuma (2020) öğrenmenin planlanması ve uygulanmasında yaşanan sorunların çevrimiçi öğrenmeyi olumsuz etkilediğini, bu sorunların giderilmesi ile verimin artırılacağını vurgulamışlardır.

Ortaokul öğrencilerinin çevrimiçi derslerdeki ölçme ve değerlendirme uygulamalarına ilişkin görüşleri incelendiğinde; çevrimiçi derslere yönelik öğrenmenin değerlendirilmesi konusundaki belirsizlik sorun olarak görülmüş ve bu süreçte gerçekleşen ölçme ve değerlendirme uygulamalarının

adil olmadığı belirtildiği görülmüştür. Ayrıca öğrencilere derse katılım durumuna göre sınavsız not verilmesi hedeflenirken; internete, teknolojik aletlere erişimi olmayan öğrencilerin varlığı nedeniyle öğretmenlerin adil not verme çabasının sonuçsuz kaldığı belirlenmiştir. Bu duruma literatürdeki diğer araştırmalarda da değinilmiştir. Balaman ve Hanbay Tiryaki (2021) öğrencilerin teknik altyapı ve imkanlar açasından eşit olmaması nedeniyle çevrimiçi eğitimde ölçme değerlendirme problemi yaşandığını belirtmişlerdir. Çetin ve Akduman (2022) ise çevrimiçi ölçme araçlarının yetersiz olduğunu vurgulayarak, öğrencilerin bu süreçte değerlendirme konusunda güvenilirlik problemi yaşadıklarını ortaya koymuşlardır. Araştırma sonuçları ile paralel olarak, pandemi sürecinde öğrenciler çevrimiçi derslerdeki başarılarının ölçülmesinde çeşitli zorluklarla karşılaşmışlardır. Ayrıca çevrimiçi derslerde yaşadıkları aksaklıklarla birlikte okul ortamından, sosyal çevrelerinden uzak kalan öğrenciler bu belirsizlikler karşısında not ve sınav kaygısı yaşamaya başlamıştır. Çetin ve Akduman (2022) ölçme ve değerlendirme konusunda problem yaşayan öğrencilerin bu süreçte daha çok sınav ve not kaygısı yaşadığı sonucuna ulaşmışlardır.

Ortaokul öğrencilerinin çevrimiçi derslerin avantaj ve dezavantajlarına ilişkin görüşleri incelendiğinde; çevrimiçi platformlara ani geçişin bazı öğrenciler için olumlu fırsatlar yaratırken bazı öğrenciler için sorun haline geldiği görülmüştür. Ev ortamındaki rahatlık, okula gitme telaşının olmaması, stresin azalması ve bireysel program yapabilme gibi fırsatları çevrimiçi derslerin avantajlı tarafları olarak gören öğrenciler, hastalık riskinin daha az olması nedeniyle de olumlu görüşlerini ifade etmişlerdir. Bu sonuç literatürde yer alan çalışmalarla benzerlik göstermektedir. Özdoğan ve Berkant (2020) öğrencilerin, çevrimiçi derslerde ev ortamında oldukları için kendilerini rahat hissettiklerini ve bu yüzden stres yaşamadıklarını ifade etmişlerdir. Çevrimiçi derslerin dezavantajlarına bakıldığında, elde edilen bulgular derslerde karşılaşılan sorunlarla ilişkilidir. Araştırmada, Covid-19 döneminde yapılan çevrimiçi derslerde teknik nedenlerle yaşanan sorunlara sıklıkla değinilmiştir. Bu durum literatürde de yer almaktadır. Çelik (2021) internet bağlantısı ile ilgili sorunlar, çevrimiçi öğrenme platformlarından kaynaklanan sistemsel sorunlar ve derse bağlanmada ihtiyaç duyulan donanımsal araç gereçlerin arızalanması gibi durumları çevrimiçi derslerin dezavantajı olarak belirtmiştir. Ayrıca ev ortamında dikkatin çabuk dağılması ya da odaklanamama gibi sorunlar da dile getirilmiştir. Özdoğan ve Berkant (2020) da yaptıkları çalışmada ev ortamındaki rahatlığın yanı sıra dikkatin dağılması ve odaklanma sorunlarına değinmiştir. Çevrimiçi derslerde ölçme ve değerlendirmenin nasıl yapılacağının net olarak bilinmemesi de dezavantaj olarak ifade edilmiştir. Han ve Demirbilek (2021) Covid-19 dönemindeki çevrimiçi derslere yönelik ölçme ve değerlendirme uygulamalarına ilişkin belirsizliği vurgulayarak, bu belirsizliğin çevrimiçi öğrenmeyi olumsuz yönde etkilediğini göstermişlerdir. Çevrimiçi dersler Covid-19 döneminde eğitimi kesintisiz sürdürebilmek, öğrenme kayıpları oluşmasını önlemek adına tasarlanmış öğrenme araçlarıdır. Bu derslerin amacı pandemi sürecinde öğretmenlerin yükünü hafifleterek eğitim öğretim faaliyetlerini kontrollü ve düzenli bir şekilde devam ettirebilmektir. Bu yüzden hastalık vb. zorunlu hallerde daha konforlu ve güvenli

ortamlarda bulunmak adına çevrimiçi derslerden yararlanmak önemlidir. Öğrenci görüşlerinden de yola çıkarak, Covid-19 dönemindeki çevrimiçi derslerin avantajlı olduğu ancak sisteme ani geçişten ya da izole durumda olmaktan kaynaklanan birtakım sorunların da olduğu söylenebilir.

Ortaokul öğrencilerinin çevrimiçi derslerdeki motivasyonlarına ilişkin görüşleri incelendiğinde; öğrenme ortamından kaynaklanan; internete, dijital cihazlara erişim imkânı öğrencilerin çevrimiçi derslerdeki motivasyonlarını etkilemede önemli bir yere sahip olduğu saptanmıştır. Çevrimiçi öğrenme platformlarına erişimde sorunlar yaşanması; çevrimiçi derslerde ihtiyaç duyulan teknolojik aletlere sahip olunmaması ya da bu aletlerin arızalanması gibi nedenlerin öğrenci motivasyonunu da olumsuz etkilediği belirlenmiştir. Bu durum literatürdeki diğer çalışmalarla benzerdir (Almendingen vd., 2021; Aydın ve Erol, 2021; Gürer ve diğerleri, 2016; Kör, 2021; Tekin, 2020; Türker, 2021). Kaptanoğlu (2021) öğrencilerin çevrimiçi eğitimde öğrenci-öğretmen iletişiminin çeşitli sebeplerden kesildiğini; kamera ve mikrofon sorunları nedeniyle birbirini görememenin dersi anlama konusunda sorun yaşattığını ve motivasyonu düşürdüğünü belirtmiştir. Yang vd. (2021) düzensiz internet bağlantısı ile platformlarda karşılaşılan teknik sorunların, çevrimiçi derslere karşı motivasyon düşürücü etkisi olduğunu ortaya koymuştur. Araştırmada çevrimiçi derslerde motivasyonu düşüren diğer nedenler, dikkatin ev ortamında çabuk dağılması, fazla ödev yükü ve ekrana uzun süre maruz kalma şeklinde yorumlanırken; yükselten nedenler ise ev ortamında rahat hissetmek, bulaş riskinin daha az olması ve bireysel çalışma planı yapabilmeyenlerin verdiği rahatlık olarak görülmüştür. Paechter ve Maier (2010) çevrimiçi öğrenmenin öz-düzenlemeli öğrenmeye olanak sağladığı, öğrenenlerin istedikleri zaman istedikleri yerde öğrenme içeriklerine ulaşabilmelerinin çevrimiçi öğrenmeye yönelik motivasyonlarına olumlu etki ettiğini belirtmişlerdir. Yang (2021) tarafından yapılmış olan araştırma, kendi öğrenmelerini kontrol etme ve düzenleme becerisine ve özerk bir öğrenme stiline sahip olan öğrencilerin çevrimiçi derslerde daha iyi motive olduklarını göstermiştir. Öğretmenlerin teknolojik yeterliliklerinin önemi de literatürde de yer bulan bir konudur (Liguori ve Winkler, 2020; Misha ve diğerleri, 2020; Pınar ve Dönel Akgün, 2020; SETA, 2021; TEDMEM, 2021; TÜSİAD, 2021). Literatürde görüldüğü üzere, pandemi sürecinde gerçekleştirilen çevrimiçi derslerde öğrenci motivasyonunu sağlamak için öğretmenlerin ders içeriklerini zenginleştirme ve dersin verimini artırmaya yönelik teknoloji becerilerine sahip olması beklenmektedir.

ÖNERİLER

Bu çalışma sonucunda öğretmenlere, öğrencilerin çevrimiçi derslere katılımını ve ilgisini artıracak bilgi, beceri ve yenilikçi öğretim ve değerlendirme yöntemleri geliştirmelerine olanak tanıyan kapasite geliştirecek eğitim fırsatları sağlanması önerilmektedir. Covid-19 süreci ile eğitimde yaşanan değişiklikler doğrultusunda öğretime yönelik daha fazla çevrimiçi ortamlar hazırlanması ve bu ortamların kullanımının yaygınlaştırılması için gereken faaliyetlerin artırılması ve öğretmenlere teknoloji kullanımı ve çevrimiçi öğrenme ortamlarının iyileştirilmesi konusunda hizmet içi eğitimler düzenlenmesi ve süreçte karşılaştıkları sıkıntıların giderilmesi önerilmektedir. Eğitim öğretim

kurumlarının dijital öğrenme platformları oluşturması ve geliştirmesi, istikrarlı internet bağlantısı sağlaması, dijital cihazlara erişimi olmayan düşük sosyo-ekonomik geçmişe sahip öğrencileri desteklemesi ve öğrencilerin dijital okuryazarlığının da geliştirmesi önerilmektedir. Çevrimiçi ders sürecinde öğrenmenin ölçülmesinde süreç odaklı, yeni değerlendirme yollarının kullanılması başarının ölçülmesinde daha doğru sonuçlar verecektir. Yüz yüze ya da çevrimiçi öğrenme ortamlarında öğrencilerin, bireysel program yapabilmelerine ve kendi öğrenmelerinden sorumlu olmalarına yönelik çalışmalar yapılması, öğrencilerin derslerdeki motivasyonlarını olumlu yönde etkileyecek ve gelecekteki eğitim çıktılarının kalitesini artırmada önemli rol oynayacaktır.

KAYNAKLAR

- Adedoyin, O. B. and Soykan, E. (2020). COVID-19 pandemic and online learning: The challenges and opportunities. *Interactive Learning Environments*, 1-13.
- Adnan, M. and Anwar, K. (2020). Online learning amid the COVID-19 pandemic: students' perspectives. *Online Submission*, 2(1), 45-51.
- Ak, A., Oral, B. ve Topuz, V. (2018). Marmara Üniversitesi Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu uzaktan öğretim sürecinin değerlendirilmesi. *Bilim, Eğitim, Sanat ve Teknoloji Dergisi*, 2(1), 71-80.
- Akgül, G. ve Oran, M. (2020). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin, ortaokul öğrencilerinin ve öğrenci velilerinin pandemi sürecindeki uzaktan eğitime ilişkin görüşleri. *Eğitimde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 3(2), 15-37.
- Al-Salman, S. ve Haider, A.S. (2021). Jordanian University students' views on emergency online learning during COVID-19. *Online Learning*, 25(1), 286-302.
- Allo, M. D. G. (2020). Is the online learning good in the midst of Covid-19 Pandemic? The case of EFL learners. *Jurnal Sinestesia*, 10(1), 1-10.
- Almendingen, K., Morseth, M.S, Gjoistad, E. ve Brevik, A, T. (2021). Student's experiences with online teaching following COVID-19 lockdown: A mixed methods explorative study. *PLoS ONE*, 16(8): e0250378.
- Aydın, E. ve Erol, S. (2021). The views of Turkish language teachers on distance education and digital literacy during Covid-19 pandemic. *International Journal of Education and Literacy Studies*, 9(1), 60-71.
- Bączek, M., Zagańczyk-Bączek, M., Szpringer, M., Jaroszyński, A. ve Woźakowska-Kapłon, B. (2021). Students' perception of online learning during the Covid-19 pandemic: A survey study of polish medical students. *Medicine*, 100(7), E24821.
- Balaman, F. ve Hanbay Tiryaki, S. (2021). Corona virüs (Covid-19) nedeniyle mecburi yürütülen uzaktan eğitim hakkında öğretmen görüşleri. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 10(1), 52-84.
- Bartan, S. (2022). Okul öncesi öğretmenlerinin Covid 19 pandemi döneminde uygulanan uzaktan eğitim sürecine ilişkin görüşleri. *Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 6(1), 1-24.
- Başaran, M., Doğan, E., Karaoğlu, E. ve Şahin, E. (2020). Koronavirüs (COVID-19) pandemi sürecinin getirisi olan uzaktan eğitimin etkililiği üzerine bir çalışma. *Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 368-397.

- Bloom, D. A., Reid, J. R. ve Cassady, C. I. (2020). Education in the time of COVID-19. *Pediatric Radiology*, 50, 1055-1058.
- Chea, S., Kieng, S., Leng, P. ve Water, T. (2020). Pedagogy of online learning in Cambodia: Revisiting ideas of connection, engagement, attendance, and assessment. *AVI Policy Brief*, 2020(19), 1-9.
- Creswell, J. W. (2014). *Research design: Qualitative, quantitative and mixed methods approaches* (4.baskı). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Cresswell, J. W., & Plano Clark, V. L. (2011). Designing and conducting mixed method research. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Çelik, S. (2021). *Biyoloji Öğretmenlerinin Covid-19 Pandemi Sürecindeki Uzaktan Eğitime İlişkin Görüşleri (Ankara-Sincan Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çetin, S. ve Akduman, D. (2022). Covid-19 pandemi dönemi uzaktan eğitim sürecine ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri. *Ankara University Journal Of Faculty Of Educational Sciences (JFES)*, 55(1), 119-146.
- Çiçek, İ., Tanhan, A. ve Tanrıverdi, S. (2020). Covid-19 ve Eğitim. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 1091-1104.
- Fauzi, I., & Khusuma, I. H. S. (2020). Teachers' elementary school in online learning of COVID-19 pandemic conditions. *Jurnal Iqra': Kajian Ilmu Pendidikan*, 5(1), 58-70.
- Gürer, M. D., Tekinarslan, E. ve Yavuzalp, N. (2016). Çevrimiçi ders veren öğretim elemanlarının uzaktan eğitim hakkındaki görüşleri. *Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry*, 7(1), 47-78.
- Han, F. ve Demirbilek, N. (2021). Üniversite öğrencilerinin covid-19 salgını süresince yürütülen zorunlu uzaktan eğitime ilişkin görüşleri, *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 12 (44), 182-203.
- Hasan, N. ve Bao, Y. (2020). Impact of "e-Learning crack-up" perception on psychological distress among college students during COVID-19 pandemic: A mediating role of "fear of academic year loss". *Children And Youth Services Review*, 118, 105355.
- Hebecci, M. T., Bertiz, Y. ve Alan, S. (2020). Investigation of views of students and teachers on distance education practices during the Coronavirus (COVID-19) Pandemic. *International Journal of Technology in Education and Science (IJTES)*, 4(4), 267-282.
- Jalli, N. (2020). *Lack of internet access in Southeast Asia poses challenges for students to study online amid COVID-19 pandemic*. The Conversation. <https://theconversation.com/lack-of-internet-access-in-southeast-asia-poses-challenges-for-students-to-study-online-amid-COVID-19-pandemic-133787> sayfasından erişilmiştir.
- Kantos, Z. E., Yurttaş, A., Taşdan, M. ve Topcu, Z. (2022). İlkokul öğrenci ve velilerinin perspektifinden Covid-19 salgını süresince uzaktan eğitim. *Milli Eğitim Dergisi*, 51(233), 461-488.
- Kaptanoğlu, B. (2021). *Facilitating online education during the Covid-19 pandemic: challenges & opportunities*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Bilgi Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Kara, D.B. (2021). *Pandemi sürecinde eba üzerinden gerçekleştirilen matematik eğitimine yönelik öğretmen görüş ve önerileri*. Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Kocaeli.

- Karadağ, E. ve Yücel, C. (2020). Yeni tip koronavirüs pandemisi döneminde üniversitelerde uzaktan eğitim: lisans öğrencileri kapsamında bir değerlendirme çalışması. *Yükseköğretim Dergisi*, 10(2), 181-192.
- Kaynar, H., Kurnaz, A., Doğrukök, B. ve Şentürk Barışık, C. (2020). Ortaokul öğrencilerinin uzaktan eğitime ilişkin görüşleri. *Turkish Studies*, 15(7), 3269-3292.
- Keskin, M. ve Özer, D. (2020). COVID-19 sürecinde öğrencilerin web tabanlı uzaktan eğitime yönelik geri bildirimlerinin değerlendirilmesi. *İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 5(2), 59-67.
- Khafaga, A. F. (2021). The perception of blackboard collaborate-based instruction by EFL majors/teachers amid COVID-19: A case study of Saudi universities. *Journal of Language and Linguistic Studies*, 17(2), 1160-1173.
- Koçoğlu, E. ve Tekdal, D. (2020). Analysis of distance education activities conducted during Covid-19 pandemic. *Educational Research and Reviews*, 15(9), 536-543.
- Kör, A. (2021). *A study of EFL students' engagement and participation in online education during Covid-19 pandemic*. Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Lau, E. Y. H. ve Lee, K. (2020). Parents' views on young children's distance learning and screen time during Covid-19 class suspension in Hong Kong. *Early Education and Development*. Advance online publication.
- Liguori, E. ve Winkler, C. (2020). From offline to online: Challenges and opportunities for entrepreneurship education following the COVID-19 pandemic. *Entrepreneurship Education and Pedagogy 2020*, 3(4) 346-351.
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Mishra, L., Gupta, T. ve Shree, A. (2020). Online teaching-learning in higher education during lockdown period of COVID-19 pandemic. *International Journal of Educational Research Open*, 1, 100012.
- Muhammed, A. ve Kâinat, A. (2020). "Online learning amid the Covid-19 pandemic: Students' Perspectives", *Online Submission*, 2(1), 45-51.
- Niemi, H. M. ve Kousa, P. (2020). A case study of students' and teachers' perceptions in a Finnish high school during the COVID pandemic. *International Journal Of Technology In Education And Science (IJTES)*, 4(4), 352-369.
- Özdoğan, A. Ç. ve Berkant, H. G. (2020). Covid-19 Pandemi Dönemindeki Uzaktan Eğitime İlişkin Paydaş Görüşlerinin İncelenmesi, *Milli Eğitim Dergisi*, 49 (1), 13-43.
- Paechter, M. ve Maier, B. (2010). Online or face-to-face? Students' experiences and preferences in e-learning. *The Internet and Higher Education*, 13(4), 292-297.
- Pınar, M. A., & Dönel Akgül, G. (2020). The opinions of secondary school students about giving science courses with distance education during the COVID-19 pandemic. *Journal of Current Researches on Social Sciences*, 10(2), 461-486.
- Putri, R. S., Purwanto, A., Pramono, R., Asbari, M., Wijayanti, L. M. ve Hyun, C. C. (2020). Impact of the COVID-19 pandemic on online home learning: An explorative study of primary schools in Indonesia. *International Journal of Advanced Science and Technology*, 29(5), 4809-4818.

- Ritonga, M., Lahmi, A., Saputra, R., Mursal ve Nofrizaldi, N. (2022). Online learning during the Covid-19 pandemic period: Studies on the social presence and affective and cognitive engagement of students. *Pegem Journal of Education and Instruction*, 12(1), 207–212.
- SETA. (2021). Koronavirüs sürecinde Türkiye'nin uzaktan eğitim deneyimi. <https://setav.org/assets/uploads/2021/08/R190.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Singh, R. ve Awasthi, S. (2020). Updated comparative analysis on video conferencing platforms- Zoom, Google Meet, Microsoft Teams, Webex Teams and Gotomeetings. *EasyChair: The World for Scientists*, 1-9.
- Sun, S. (2020). *Rural primary education in Cambodia during the pandemic: Challenges and solutions*. Cambodian Education Forum. <https://cambodianeducationforum.wordpress.com/2020/08/22/rural-primary-education-in-cambodia-during-the-pandemic-challenges-and-solutions/> sayfasından erişilmiştir.
- TEDMEM. (2020). *COVID-19 sürecinde eğitim: Uzaktan öğrenme, sorunlar ve çözüm önerileri (TEDMEM Analiz Dizisi 7)*. Ankara: Türk Eğitim Derneği.
- TEDMEM. (2021). *Öğretmenlerin dijital yeterlilikleri*. <https://tedmem.org/mem-notlari/degerlendirme/ogretmen-dijital-yeterlilikleri> sayfasından erişilmiştir.
- Tekin, E. (2020). COVID-19 kaygısının motivasyon üzerindeki etkisi: Z Kuşağı üzerine bir araştırma. *Turkish Studies*, 15(4), 1129-1145.
- Thaila, T. F. F., Rumana, M. N. P., Suhaila, K. ve Mohamed Nafrees, A. C. (2021). Effectiveness of Moodle for E-Learning to the undergraduates during the COVID-19: special reference to South Eastern University of Sri Lanka.
- Türker, Ü. (2021). *Koronavirüs (Covid-19) pandemisinin yükseköğretim öğrencilerinde anksiyete düzeyi ile e-öğrenme tutumlarına etkisi*, Doktora Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Samsun.
- TÜSİAD (2021). COVID-19 etkisinde Türkiye'de eğitim. <https://tusiad.org/tr/yayinlar/raporlar/item/10820-tusiad-erg-covid-19-etkisinde-turkiye-de-egitim> sayfasından erişilmiştir.
- Tüysüz, C. ve Çümen, V. (2016). Eba ders web sitesine ilişkin ortaokul öğrencilerinin görüşleri. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(3), 278-296.
- Ünal, B. B. ve Hastürk, G. (2018). Fen bilimleri dersinde Eğitim Bilişim Ağı (Eba) kullanımının ortaokul öğrencilerinin akademik başarılarına etkisi. *Uluslararası Beşerî Bilimler ve Eğitim Dergisi*, 4(7), 327-342.
- Yang, L. H. (2021). Online learning experiences of Irish University students during the COVID-19 pandemic. *All Ireland Journal of Higher Education*, 13(1).
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (6. Baskı)*. Ankara: Seçkin.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (10.Baskı)*. Ankara: Seçkin.
- Yorulmaz, M. ve Söyler, S. (2022). Covid-19 sürecinde uzaktan eğitim: sağlık yönetimi öğrenci görüşlerinin değerlendirilmesi. *Sağlık Akademisyenleri Dergisi*, 9(1), 42-54.

SECONDARY SCHOOL STUDENTS' OPINIONS ON ONLINE COURSES IN THE COVID-19 PERIOD

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

In this study, it was aimed to determine the opinions of secondary school students about online courses in the Covid-19 period. In order to emphasize that this research will have an important place in determining the educational environment that students prefer to use while learning a course in our country during the Covid-19 pandemic process, each individual has different learning characteristics, therefore, the mental processes they perform during the learning process and their preferences regarding learning environments will also differ. It is expected that it will guide future studies and draw attention to the expectations of students from the education system and teachers regarding the use of online courses during the Covid-19 pandemic period.

Method

The study group of the research consists of a total of 28 students studying at the 7th and 8th grade levels in a public and private school affiliated to the Ministry of National Education in Ankara during the 2021-2022 academic year. In this qualitative study, the phenomenology design was used. The qualitative data of the study has been collected by face-to-face individual interview method with the participants using a semi-structured interview form prepared by the researcher; Content analysis method has been used in the analysis of the data.

Results

The data obtained in the study are in the context of the students' views on the technological opportunities they have to attend online classes, the platforms they use to attend online classes, the efficiency of online courses, the measurement and evaluation practices in online courses, the advantages and disadvantages of online courses, and their motivation in online courses during the Covid-19 period. evaluated. According to the results obtained; It has been determined that students who have to use the devices they own have difficulty in participating in online classes due to the overlapping of the lesson hours or the limited internet opportunities. It has been observed that EBA and ZOOM platforms are used to attend online courses, and both platforms have positive features but more negative features. It has been determined that especially the technical problems encountered negatively affect the online learning process. In addition, it has been observed that the low interaction in online education environments affects the efficiency of the students in this process, and it has been stated that online measurement and evaluation practices are not fair. It has been determined that while the sudden transition to online platforms creates positive opportunities for some students, it becomes a

problem for some students. It has been determined that the possibility of accessing the internet and digital devices has an important place in affecting the motivation of students in online lessons. Problems in accessing online learning platforms; It has been determined that the reasons such as not having the technological tools needed in online lessons or the failure of these tools affect student motivation negatively.

Recommendations

As a result of this study, it is recommended that teachers be provided with training opportunities that will build the knowledge, skills and capacity that will enable them to develop innovative teaching and assessment methods that can increase students' participation and interest in online courses. It is recommended to organize in-service trainings for teachers on the use of technology and the improvement of online learning environments. In addition, it is recommended to carry out studies to enable students to make individual programs and to be responsible for their own learning in face-to-face or online learning environments.